

zások után. A jómódot nem a nagy földterület, hanem a természettel való együttműködés biztosította. A szabályozások következtében ennek lehetőségei megszűntek, azaz az árterek népe "vagyon" nélkül maradt, cselédsorba süllyedt. Az ártéri gazdálkodás sokkal több embernek "teremtett munkahelyet", mint az azt követő szántóföldi gazdálkodás. A magyar parasztság elszegényedése és kiszolgáltatottsága részben a vízrendezések folyamánya volt, évezredes álma a "földhözjutásról" pedig egyszerűen szemfényvesztés. A szántóföld majd ezeréven keresztül a legkevesebb értéket hordozta e tájon. Jelentősége csak a XVII. századtól nőtt meg. Történelemszemléletünk tehát e téren is alapos átértékelésre szorul.

A Kárpát-medencében a tiszaszabályozás jelentette azt az eredeti tőkefelhalmozást, aminek klasszikus példáját Angliában figyelhetjük meg, amikor a felfutó textilipar nyersanyagát biztosító elűzték az angol parasztokat a földjeikről, amelyeken azután legelőket alakítottak ki. A folyamat lényege azonban az angol példán nem érthető meg.

A Kárpát-medencében a szántóföld, mint láttuk, korábban nem számított igazán értékesnek, a tényleges vagyont az ártéri gazdálkodás esetében - és egyébként is a hagyományos gazdálkodási formáknál - a természettel való együttműködés biztosította. Ezt az együttműködést váltja fel a monokulturás nagyüzemi gazdálkodás, aminek eredményeként az árterek népe elveszíti korábbi megélhetését. A mezőgazdaság szerkezetének átalakulása egyrészt a munkaerő egy jelentős részének felszabadulásához, másrészt tőkefelhalmozáshoz vezetett. A folyamat lényege, hogy a természeti javak, természeti erőforrások felélése teremti meg az alapot, mind a tőke, mind pedig a munkaerőfelesleg felszabadulásához. Erről az oldalról szemlélve a történeteket, a tőkefelhalmozás nem más, mint a természeti javak aprópénzre váltása. Maga a folyamat pedig mindig rablógazdálkodással jár együtt. Ugyanakkor a kialakuló rablógazdálkodás már az első pillanatoktól kezdve súlyos gondokkal terhes. A korábbiakban már utaltunk arra, hogy a természeti javak elrablása szükségszerűen kizsákmányolással jár együtt. Nem csak a természetet, de az ott élőket is sújtja a rablógazdálkodás. Az árterek felszámolása, a mezőgazdaság átalakulása során felszabaduló munkaerő jelentős részével nem tudott mit kezdeni sem a gazdaság, sem a társadalom. A "felszabaduló munkaerő" jelentős hányada ennek megfelelően "kitántorgott Amerikába". Az itthon maradottak nagy része cselédsorba került. Ők alkották aztán "a hárommillió koldus országá"-nak koldusait.

Összegezve a tiszaszabályozás, s vele együtt a mezőgazdaság átalakulásának következményeit, megállapíthatjuk, hogy a folyamat olyan ellentmondásokkal terhes, melyek valamennyi eredményét megkérdőjelezzik; káros hatásai messze meghaladják azt a kevéske hasznot, amit tőle rövid távon remélni lehetett, és aminek a gyümölcseit többé-kevésbé már le is szedték.

Takács György BABBA MÁRIA

"...Babba Mária? Hát az... mindenki avval foglalkozik akiket az ember, kikvel barátokzik, akiket ismer, hát az mind, mindenki evvel... Mindenki ezen a környéken olyan. Mind olyanok, inkább olyanok"
(Szent Kata mámi, Gyimesfelsőlök, Réce-pataka)

Jó tíz évvel ezelőtt rövid írás jelent meg a "Népismereti Dolgozatok"-ban. A szerző Daczó Árpád "A gyimesi Babba Mária"-ról ír tanulmányában, amelynek különleges értékét már maga a téma meghatározza, mert Babba Máriáról, az *Istennőről*, Akinek Csíksomlyón álló csodatévő szobrához évente százezrek zarándokolnak, hogy segítségét, védelmét, áldását kérjék viszontagságos életükhöz, mindaddig csak elvélve olvashattunk a néprajzi irodalomban.

Daczó Árpád saját gyűjtéseire alapozva meglehetősen teljes képet fest a gyimesi nép hitében élő Babba Máriáról, s ebből a képből a kereszténységet megelőző "pogány" vallás istennőalakja bontakozik ki szemeink előtt. Babba Mária, a Szép Szűz Mária az áldott állapotban lévő asszonyok és a magatehetetlen magzatok segítője, védelmezője (14/232), Óhozzá fordulnak fohászok az ellő állatokért, de vihar, "nagy üdö" esetén is. (14/233) Nála keres menedéket az ártatlanul szenvedő, Ő segíti az embert, hogy felgyógyuljon betegségéből, Ő kíséri el, ha messzi útra indul, s oltalmazva vigyazza szerencsés hazatérését. (14/234) Babba Mária, Aki mindent tud (14/231), adja az embereknek a javakat is, az ételt, a ruhát, (14/232) "vagyis a bölcsőtől a sirig az élet minden vonatkozásában mindenütt és mindenkor Babba Mária a fő oltalom, menedék és segítség." (14/234) Babba Mária *Istennő*, "a gyermekeknek ő volt az egyetlen Isten, a felnőtteknek pedig egyenlő volt az Istennel." (14/235) Babba Mária *Holdistennő*, Aki az égen járva mindent belát, mindent tud, mindent vigyáz. (14/236)

*Effigies B. Mariae V. in Csik Somlyó in
Diocesis et M. Pinc. Transilvaniae.*

Babba Mária "csodákkal jeleskedő" szobra a csíksomlyói kegytemplomban (Jordánszky nyomán)

Ez az istennőkép sehogyan sem egyeztethető a biblikus alakokon álló kereszténység eredeti Mária-alakjával, hiszen ott Mária elsősorban és igen hangsúlyosan: *szűz*. Szűz eredendően, szűz a fogantatásban, szűz a szülésben, s azután is. Jézus fájdalom nélkül hozta a világra, mentes tehát az áteredő bűn következményeitől. (vö.: 1 Móz. 3,16!) Mária "szűz és anya"; (61/766) éppen ezért kerül a kora keresztény teológia megváltásának kulcsfontosságú helyére alakja, melyben megelőlegeződik az emberiség áteredő büntől való megváltása. Babba Mária tulajdonságaiból ezzel szemben a kereszténységet megelőző vallások, főként az ókori Kelet termő és teremtő Nagy Istennőinek jellemzőivel szoros kapcsolatot mutató tevékenységi- és hatókör bontakozik ki. Tovább növeli a két alak közti távolságot az, hogy míg Babba Máriát Istennőnek tartja a Hozzá fohászkodó nép, addig Szűz Mária sosem volt isteni személy az Egyház tanításában. E kettőből egyenesen következik a harmadik jelentős különbség: míg Szűz Mária csupán *közvetítői szerepkörben* áll az Ég és a föld között, addig Babba Mária *saját istennői hatalommal rendelkezik* a földi lét minden vonatkozása fölött.

Mindebből világosan látszanak a két alak közti alapvető különbségek, melyek arra utalnak, hogy a csíki, gyimesi, moldvai magyarság által *imádott* Babba Mária-alak hátterében egy, még a kereszténység felvétele előtti időszakból való, jellegzetes vonásaiban Szűz Máriától különböző Istennő körvonalai sejlenek fel. A két alak közti különbségek aligha magyarázhatóak a "nép játékos képzeletével", amellyel valamiféle megmagyarázhatatlan "pogány" lelki igénytől vezérelve saját arcára formálta az Egyház Mária-képét, hiszen honnan lenne igény erre a megváltozott alakra, ha nem élne a néplélekben mind a mai napig egy olyan ősi Istennő-kép, amelyhez éppen a bibliától eltérő Mária-alak különös vonásaiban kötődnek az emberek?

Éppen ezért mostantól tudatosan zárójelbe teszem a *Babba* után szereplő Mária nevet, amely szemmel láthatóan hasonló "keresztel(őd)és" eredménye, mint Boldogasszonyunk szintén Szűz Máriával történt azonosítása. A *Babba* (Mária) név szó szerinti jelentése *Szép* (Mária), mert *Babba* annyi mint: *szép*. (41/I.369) A *Szép Szűz Mária* elnevezésben szereplő "szűz" ezek szerint utólagos "rárétegződés", ami szorosan az Egyház Mária-képéhez kötődik, vagyis az Istennő neve eredetileg *Babba* lehetett.

Babba (Mária) tehát mind nevében, mind pedig alakjának jellegzetes, eredetinek tűnő vonásaiban különbözik Szűz Máriától, annál inkább megtalálhatóak azonban alapvető egyezései *Boldogasszonyunkkal* (vö.: 32!), valamint a "Nagy Anyák"-nak (*Magna Mater*) nevezett istennőkkel. Mindez azt jelenti, hogy *Babba* (Mária) alakjának előképét az Egyház által terjesztett tanok körében csupán annyiban kereshetjük, amennyiben azokat az Újszövetséget megelőző korban az Oszövetség jellegzetes zsidó vallásának hatókörén kívül gyökereikben fel tudjuk lelmi, illetve amennyiben azok a tanok a katolikus kereszténység által szaturált évezredek időszakban az eredeti Istennő-alakot áthatották, saját képükre formálták. Minden egyéb vonatkozásban elmondható, hogy *Babba* (Mária) egy ősi, a történelmi kereszténységnél régebbi hagyomány beteljesedése, a "Nagy Anya" ősmítosz szerepkörének a magyarság hitében telítődő csomópontja, hasonlóképpen Boldogasszonyunkhoz.

A "Nagy Anya" egyik első, történetileg tükröződő alakja az ókori Mezopotámia földjéről ismeretes. (25/IV.221-22) A legrégebbi forrásokban előforduló istenanyák egyike *Bau* (másként: *Baba*) Istennő, Akiről a szumirok neves kutatója, Anton Deimel *Pantheon Babylonium* című művében a következőket olvashatjuk: "*Ba-u a földek, az állatok és az emberek termékenységének istennője*", Akinek jelzői között gyakran szerepel a "*bőkezű (gazdag) asszony*", a "*bőség úrnője*", valamint a "*Ba-u istenanyja*". (15/70) *Ba-u* Istennője "*születés-istennő, aki bőséget és életet ad, jóságos (gazdag) istennő*". (15/72) Mindezen vonásaiban a szumir Istennő alakja teljes egyezést ad *Babba* (Mária)-éval, amit a nevük hasonlósága (*Bau, Baba - Babba*) csak még tovább erősít, valószínűleg érdemes hát továbbra is ebben az irányban folytatni kutatásainkat.

Dr. Bobula Ida "*A magyar ősvallás nagyasszonya*" című írásában *Boldogasszony* névvel kapcsolatban fejti ki, hogy az három szumir gyökből, (Bau - élelemadó; Dug - jóságos; Asan - istennő) jöhetett létre. (8/81) E gondolat még érdekesebbé válik, ha hozzátesszük, hogy valószínűleg már az első gyök (Ba-u) is összetétel, mely a "bad" és az "u" gyökök összeolvadása útján keletkezett, ami már csak azért is valószínűnek tűnik, mert a magyar *boldog* (bódog, boudog, stb.) kifejezés nyelvtörténetileg kimutatható mindkét jelentősége (bódul, elrívül, bájol, varázsol; illetve: gazdag, tehető, bő) fellelhető a szumir nyelvben "*bad*" formában. (19/II.88 ;12/201 ;13/9) A szumir gyök jelentései pontosan fedik a magyar szóét, s vele fonetikailag is szoros rokonságot mutatnak. További megerősítésként elmondható, hogy a szumir "*bad*" párhuzamaiként felhozható magyar "*bod*", "*bód*", és "*bag*" tövek türk és "finnugor" hangtani megfelelői is hasonló jelentéssel állnak. (Így például a "bag" = bog, kötés; "bó" = (burját, kalrnük) varázsló; "bogo" = (kun) látnok, próféta (62/33); "vu-ku" = (hun) varázslás, bűvölés (54/27,56); "baj" = (csagatáj) varázslat, bűbáj (60/210); "baj" = (ujgur) gazdag, királyfi; "pai" = (altaji) gazdag (59/447); "baj" = (vojták) ua. (43/605), stb.

Látható, hogy a fenti gyökök származékai a szumir, a türk, a "finnugor" nyelvekben és a magyarban hasonló erővonalak mentén helyezkednek el. Ez mutatkozik meg a ránk maradt névanyagban is, így például Szent István királyunk eredeti *Vajk* névében, amely nem egyéb, mint az ó-török *bajik* (= gazdag, hatalmas, dicső) - (58/168), s így pontosan ugyanaz, mint Baján avar kagán neve, ami szintén a "baj, bat, bej, boj, bot" (= gazdag, tekintélyes, emelkedett) gyök-csoportból ered, csakúgy, mint Kovrat fiának *Batbai*, vagy a híres mongol kán, *Batu* neve. Ezek az egyezések aligha lehetnek a véletlen művei, márpedig ha nem azok, úgy a fenti gyökök szóokrára nézve érdekes következtetésekre vezethetnek. Valószínűleg éppígy nem véletlen az sem, hogy a szumir nyelvben, ahol - mint az ősi nyelvekben általában - a hasonló hangalak hasonló vagy megegyező tartalmat jelöl; van egy a "*bad*"-hoz igen hasonló, s vele több jelentésében meg is egyező gyök, a "*bar*" (vö.: pl. 16/114), ami ráadásul - amint azt látni fogjuk - szoros kapcsolatban áll a magyar "*báj*"-jal, de a türk és "finnugor" "*baj, bej, boj, büj*" kezdetű gyökökkel is. Ez a "*bar*" gyök a későbbiek szempontjából nagyon fontos, ezért jelentésbokrának legfontosabb ágait közelebbről is megvizsgáljuk.

A szumir "*bar*" gyök a szakirodalom tanúsága szerint legalább két tucat jelentéssel állhat, ezek azonban alapvetően három-négy csoportba sorolhatók: I. MAGAS, FÉNYES, NAP, TŰZ, ISTENI: pl. *fényes lét, fényesség* (17/66), *ragyog, csillog, világít* (25/I.201); *melegség, Nap, világos, tiszta* (63/42,73) *izzik, vöröslik* (25/IV.272) *csillagkeltte* (17/66); *tűz* (33/108); *éget* (25/I.201); *imádság* (25/IV.202); *szentély* (23/358). II. VEGETÁCIÓ, CSALÁD, BŐSÉG, SZAPORASÁG: pl. *család* (16/111); *kinyílik, kihaj* (25/I.209) *fejlődik, növekszik, gyarapodik* (25/4.271); *sarj, magzat, csira, palánta* (15/I.204); *ajándék* (33/11). III. URALKODÓ, BÍRÓ: pl. *parancs, rendelet, uralkodni, vezérelni* (23/8); *bot, vessző* (25/I.209); *megfőkező, zaboláz* (25/IV.271); *bíró* (48/I.13,40); *fél/-elem, retteg/-és/* (25/I.209); *bilincs, béklyó* (16/111).

A "*bar*" gyök egész csokorra való jelentését adja meg az eredetihez nagyon közel álló hangalakú gyökökből képzett magyar szavakkal Dr. Götz László *Keleten két a Nap* című könyvében. Így például "bar" PAR-ás, PÖR-köl, PER-zsel, PIR-os, VÖR-ös, BAR-na, PÁR-ol, FORR-ad, VIR-ít, VIR-rad, PÍR, PIR-kan, VIR-ág, VIR-ul, PÁR-a, PÁR-olog. (215/I.233) Mindez persze szemfényvesztésnek tűnhet, annál megdöbbentőbb és meggőzőbb azonban ha kiegészítjük néhány régi magyar szótár adataival. Balagi Mór szótárában fellelhető egy "pusztán régi irodalmunkban található" "*bar*" szócska. (6/I.69) Ugyanez a "*bar*" gyök megtalálható Czuczor Gergely és Fogarasi János nagy, hatkötetes művében, *A magyar nyelv szótára*-ban, teljes szóbokrával, összes jelentésével együtt. Az itt található alakok a magyar nyelv régi állapotát idézve olyan szoros rokonságot mutatnak a szumir "*bar*" gyökkel, hogy érdemes egy hosszabb részletet idéznünk a szótárból. A "*bar*" gyökből képzett szavak jelentései a szótár adatai szerint a régi magyar nyelvben a következők: "1. *Mozgást, járást, forgást*

jelent (...) 2. Metszésre, hasításra vonatkozik (...) 3. Jelent olyan szint, melyre a testeket ... a nap heve, a tűz folytonos hatása festeni szokta, s rokonai: par, per, por, pir, vir, mir, melyek szintén a tűzre, égetésre, s az általa okozott színre vonatkoznak, mint a származékokban: barna, parázs, porgól, perzsel, pörköll, pirít, virad." (41/I.424,25) A régi magyar "bar" gyökből képzett szavak jelentései e szerint megegyeznek a szumir "bar" jelentésbokrának egy részével, feltűnő ugyanakkor a magyar gyök rokonaiaként megadott szócskákban mutatkozó hangzótváltozás, így például az, amikor a "bar" "b"-jéből "p", "v", "m", az "a"-ból pedig "e", "o", "i", "ö" lesz.

Ha az e változások kapcsán felmerülő kérdésekre választ akarunk adni, két irányból kell feléjük közelítenünk, melyek közül az első a mássalhangzók változásaira vonatkozik. Tudjuk, hogy azok a mássalhangzók, melyek egymástól csupán egyetlen képzési sajátosságban különböznek, egymásba alakulhatnak, de kissé tágabb értelemben úgy is vehetjük, hogy a hangképző szervek azonos helyein artikulált mássalhangzók "mehetnek át" egymásba. Ezek alapján a fenti mássalhangzók valóban ekvivalensek egymással. Véleményünk megerősítésére talán nem hiábavaló elmondanunk, hogy ugyanezzel a hangzótváltozásokkal operál az indogermán nyelvészet - s nyomában a finnugrisztika - már R. Rask (1787-1832) és J. Grimm (1785-1863) óta. Azonban míg ők szabályos időközönként lejátszódó hangeltolódásról (Lauterschiebung) beszélnek, addig mi úgy véljük, hogy a "rokon artikulációjú mássalhangzók variálása segítségével a nyelvek új, hasonló hangzású szavakat képeznek a rokon fogalmak megkülönböztetésére. Vagyis a hangárnyalatok jelentésbeli árnyalatoknak felelnek meg." (25/I.128) Így "felismerhetjük a hangváltozások valóságos szerepét és értelmét a nyelvekben: egy-egy ősi, gyűjtőfogalmat jelölő ... általános jelentésű elsődleges szótóból a kezdőhang mássalhangzónak rokon artikulációjú variánsai segítségével szemantikailag közeli rokonságban álló, árnyalatnyi jelentéskülönbségeket kifejező új szavak, egész szóbokrok keletkeztek." (25/III.63) A másik fő irány: a magánhangzók változásai, amelynek megválaszolásához szintén különbséget kell tennünk az indogermán nyelvek és a magyar között, miszerint míg előbbiek a magánhangzók változtatásaival elsősorban különböző nyelvtani alakokat képeznek (Ablaut), s így a magánhangzók változásain alapuló valódi szóképzés náluk teljesen alárendelt szerepet játszik, addig a ragozó nyelvek, így a magyar is, "mivel a nyelvtani viszonyokat ragokkal, képzőkkel, jelekkel fejezik ki, szabadon felhasználhatják az egész magánhangzó-skálát szemantikailag összefüggő szavak árnyalati megkülönböztetésére. (...) Már a ragozó szumir nyelv is alkalmazta a magánhangzó-variációkat egyrészt szinonimák, másrészt szemantikailag közel álló jelentésárnyalatok megkülönböztetésére." (25/I.164)

A fentiek figyelembe vételével az ómagyar "bar" gyök szóbokrában a következő, az egységes alapjelentést saját szemantikai tartalmukkal tovább színező gyökök fedezhetők fel Czuczor és Fogarasi szótárában: "PAR" (pl. parázs, pára, paraj), "PÁR" (pl. pár, stb.), "PER" (pl. percz, pernye, perzsel, pergyó, stb.), "PIR, PIR" (pl. pir, püros, pirkad, pürog, pirít, pürolagos), "FAR" (pl. faradék, farag, stb.), "FIR" (pl. firtat), "VIR" (viraszt, virad, virácsol, virág, virít, virul, stb.). (vö.: 41!)

A "bar" gyökkel kapcsolatban nevek és kifejezések egész sora bukkan elő a magyarság és a rokon népek nyelveiből. Így például a Kassai Kódexben megemlített kisajtói látnok, Káld neve mellett szereplő *barus* (21/231,32) amelynek megfelelője, a mezopotámiai *barum* Pákozdy László szerint "egy tipikus jövendőmondó pap, vagy próféta..." (21/232) A kifejezés valószínűleg kapcsolatban áll a "varázs", "varázsló", valamint a velük rokon régi "oruos, urus" (= orvos) szavakkal. (41/II.1141-42, és VI.829) Tanulságos az avar tátosok egyikének a klasszikus szerzőknél fennmaradt neve: Abaris, amely Németh Gyula szerint az avar népnév régebbi *abar* formájából ered. (42/11) Abarisból a görögökhöz érkező a Napisten (Apollón) papja lett, (42/11) ami azért igen érdekes, mert az avar Nap- és Tüzipisten neve *Parapa*, illetve *Barisa* (38/52), s ugyanazt az isteni személyt a szumirok *Bar*-nak, vagy *Bilgi*-nek nevezték (20/214), az avar istennév így tetszés sze-

rint a magyar vagy a szumir nyelvből is megfejthető Nap-(vagy Tűz)-Atya, Nap-(vagy Tűz)-Lélek formában, "isa" ugyanis anyni, mint "lélek". A Nap- és tüzipadás egyazon voltának bizonyítására elegendő az avarok kagánja, *Baján* híres esküjének egy sorát idézni: "...mint Tüzipisten, aki az égben van..." (11/12) Egy Priszkosz rétornál szereplő hun *Berikh* neve Vámbéry Ármin szerint "vagy a "ber" (adni) törzsszótagból vezethető le, vagy ebből: bar -birni, birtokolni". (58/416) Zaberbán kutrugur vezér neve szintén tartalmazza a türk "bar", vagy "ber" (adni, bír-ni) gyököt, ami szoros rokonságot mutat mind a szumir, mind pedig a magyar "bar" gyökkel.

A türk "bar" szócska, valamint szoros értelemben vett bokra a következő fontosabb jelentésekkel állhat: I. LENNI, BIR-TOKOLNI, ADNI pl. "bar" = (csagatáj) van; "varim" = (oszmán) jószág, vagyon (59/452); "ber, bir, ver, vir" = adni, ajándékozni (59/455). II. FEHÉR, VILÁGOS pl. "bor" = (csagatáj) fehér/les (59/460). III. EGYESÍTENI, ÖSSZEGYÜJTENI, SZILÁRD, ERŐS pl. "bir" = (oszmán, uigur) egy (59/456,57); "parge" = (csuvas) szilárd, erős (59/455). IV. ELFED, ELTAKAR, VED pl. "baru" = (csagatáj) bőr; "pürke" = (altaj) befedni, betakarni (59/464). V. CSAVAR, FON, FOROG, FORGÓSZÉL pl. "bör, pör" = csavarni, fonni (58/231); "firtina" = (oszmán) fergeteg, szélvész (57/38).

Mindezek után talán már nem is tűnik olyan végzetesen "delibábos"-nak Götz László nyelvészeti felvetése, annál elgondolkodtatóbb a fenti, egyetlen gyök körében fellelhető egyezések nagy száma, amely - összekötve a magyart a türk nyelvekkel és a szumirral - önmagában is érdekes, s még inkább azzá válik, ha röpké pillantást vetünk a "finnugor" nyelvek hasonló gyökökből képzett szavaira is. (Így pl. "perke" = (cseremis) Isten áldása, gyarapodás (10/69); "pjülkom, pilkom" = (ua.) égbolt (10/71); "pör" = (ua.) forogni (10/74); "voluk" = (ua.) marha (10/81); "volgodo" = (ua.) világos, fényes (10/82). Talán belátható: Ilyen mértékű egyezés, különösen ennyi nyelv esetében aligha lehet véletlen. Ennek alátámasztására felhozható az Orbán Árpád-féle poligonális nyelvösszehasonlítási rendszer, amelynek lényegéről így ír Hajdú Péter: "Könnyen belátható, hogy sokkal hamarabb találunk két nyelv között egy-egy hasonló hangalakú és jelentésű morfémát, mint 3-4, vagy még több nyelv között. Három nyelv közötti véletlen egyezés előfordulási valószínűsége a két nyelv közötti egyezés valószínűségének négyzete. (...) Ha öt nyelv mindegyike 8 %-os egyezést mutat külön-külön, akkor valamennyiük között a véletlen egyezés valószínűsége 0.08 lenne, azaz kb. 1/25000. Éppen ezért, ha több nyelv között aránylag nagyszámú egyezést tapasztalunk, akkor ezekre történelmi magyarázatot kell keresnünk (átvétel, vagy genetikai rokonság)." (27/33)

A magunk részéről mindehhez csak annyit szeretnénk hozzátenni, hogy a "bar" gyök esetében nem csupán egy szó, hanem egy teljes szóbokor minden ágának nagyfokú alak- és jelentéstani megegyezéséről beszélhetünk, ráadásul nem három vagy öt, hanem jóval több nyelv esetében, ami a jó öreg "véletlen"-nek még az eddigienél is sokkal kisebb esélyt ad. Nem is beszélve arról, hogy ha akár csak 30 beszédhanggal számolunk, akkor egy három hangból álló tőszó variációs képlete szerint 24.360, azaz közel 25.000 három hangból álló különféle szó lehetséges elvileg. Figyelembe véve a kimondhatóság feltételét is, legalább 8.000 normálisan, könnyen kiejthető lehetőséggel kell számolnunk, vagyis egy három hangból álló tőszó hangalaki és jelentéstani egyezésének valószínűsége két nyelv esetén is csupán 1/8.000, azaz hozzávetőleg 0,000125, három, vagy több nyelvnél pedig - a fentiek alapján - még ennél is sokkal kisebb! (vö.: 25/III.72-73)

További fontos tanulságokkal szolgál, ha megfigyeljük, hogy a fenti türk szavak esetében a végső "r" időnként "j"-vé alakul úgy, hogy a jelentés csak árnyalatnyi változást szenved (pl.: "bar" = van, "baj" = gazdag, akinek sok van). Ugyanez az összefüggés a magyar nyelvben is megtalálható (pl. báj, varázs) de nem képez kivételt a szumir sem, ahol a fentiekben kívül az "r" hang "l"-lé változását is megfigyelhetjük (pl. "bar" (l. fent!), "bil" =

villog, villám, világos, pillog, stb.) (25/III.332,33). Az "r" átalakulásai újabb szorosan összetartozó hangzócsoporthoz, az r-l-j(ly) hármására hívják fel a figyelmet. A három hang közeli rokonsága könnyen kimutatható, ami azt jelenti, hogy az eredetileg felvett "bar" gyök szókra valószínűleg nem csupán az első mássalhangzó (b/>p/, v,f,) és a közbelső magánhangzó (a/>á/, e,é,i...), átváltozásaival létrejövő gyökök, s a belőlük képzett szavak alkotják, hanem érdemes figyelembe venni a feltehetőleg ugyanide tartozó j és l végű gyököket is. A kezdő b-p-v-f hangzócsoporthoz az r-l-j/ly/ véghangsoporthal párosítva a "bar" gyök lehetőség szerinti bokrának 12 alapesetét kapjuk, amelyek a következők: B.R, B.L, B.J, P.R, P.L, P.J, V.R, V.L, V.J, F.R, F.L, F.J. Ez a tizenkét alapeset a magánhangzók további árnyalt jelentésváltozatokat létrehozni és hordozni képes tulajdonságai jóvoltából maga is "ős-gyök", hiszen más-más magánhangzóval egészítve ki őket, a magyar nyelv magánhangzói figyelembe véve összesen 168 változatot nyernék, amelyeknek, - ha eredeti feltevésünk igaz - egymással, valamint az eddig felhozott szumir, türk és "finn-ugor" gyökkel és szavakkal szoros jelentéstanai kapcsolatban kell állniuk.

Alaposan megvizsgálva a fenti 168 változatot, elmondhatjuk, hogy a gyökcsoporthoz mindegyikében találhatóak olyan származékok, amelyek hangalakjuk eredeti rokonságán túl jelentésbelileg is nagyon szoros kapcsolatot mutatnak mind a szumir, mind pedig a türk illetve "finnugor" "bar" gyökök szókraival. A tizenkét alap-gyökből eredő származékok jelentései a következő főbb csoportok köré csoportosulnak: I. FÉNYES, VILÁGOS, PIROS, MELEG: pl. barna, billog, birge, parázs, pára, pergyó, pilácsol, pillamodik, pír, píranyag, pirkad, piron, piros, pörkök, vér, verő(fény), villan, villámlík, virrad, vörheny, vörös, fejer stb. II. VEGETÁCIÓ, BŐSÉG, SZAPORODÁS, JÖLET: pl. barka, barom, bárány, bír, birka, borjú, bölcső, buja, burján, bujtás, palánta, paréj, pulya, vajadás, virág, virít, virul, fajlik, folyár stb. III. URALKODÁS, ÍTÉLET, PARANCS, ELVÁLASZTÁS: pl. baráz/d-a/, bárd, barkál, bira, borotva, balaska, balta, bilincs, parancs, per, választ, valaska, fartat, firtongat, fél, felsől, fölség, fej stb.

A szumir "bar" gyök jelentései ugyanezen három csoport köré koncentrálnak. A magyar "bar" és bokra ezek szerint szoros kapcsolatban áll az eurázsiai térség jó részét évezredekig közlekedőnyelvként átható szumir nyelvben fellelhető "bar" gyökkel, valamint az azzal szintén rokonságban álló türk és "finnugor" gyökökkel. A szumir gyök szinte minden jelentése előfordul a magyar "bar" bokrában, ami azt jelenti, hogy az összefüggés e nyelvek között szervi, hiszen egész szókrok alapvető lényegi megegyezéséről beszélhetünk. Szorosan egymásba fonódó nyelvtörténeti kapcsolat nélkül ez elképzelhetetlen.

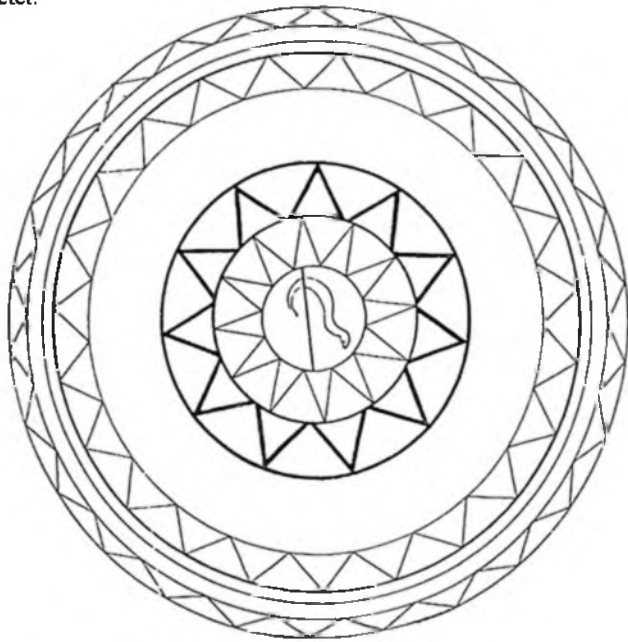
A továbbiakban e felismerésből kiindulva, a "bar" gyökök megegyező jelentéstartományának segítségével Babba (Mária) alakjánakeredeti vonásaira próbálunk fényt deríteni. Fontos tanulságokkal szolgál, ha a fenti gyököket beleágyazzuk egy újabb összefüggési rendszerbe, amelyet Nagy Géza *Tanulmányok a szumirokról* című írásának egy részletével vezetünk be, miszerint: "... a nap jegye (...) az asszír szókban nem csak u vagy ud, ut, hanem bar, par, és lagh, lah szónak is olvasható. (...) a fogalmi jegy, melyet a nap (sol, dies) megjelölésére alkalmaztak, a nap ragyogó fényét, a nappali világosságot is jelenti, amit aztán többféle synonym szóval fejeztek ki, minő az ud, uda, vagy még ősiab alakban guda (sol, dies); aztán a bar, vagy fokozva bar-bar, s ebből babbar ami alatt a fölkelő Nap fényét értették..." (44/36). A megkettőzött "bar" ("babbar") megdöbbentő hasonlóságot mutat a magyar babba szóval, amit a "babbar" kifejezés jelentéstartományának vizsgálata még jobban alátámaszt. Dr. Varga Zsigmond *Írás- és nyelvtörténeti adalékok az ókori keleti népek művelődéstörténetéhez* című munkájában ugyanazon ékjel idiomatikus értékeként szerepel, mint a "bar" és a "bir" ("pír") gyökök. (63/73) Ugyanitt ugyanez az ékjel az istent jelölő "dingir" determinatívummal van ellátva; "d Utu", azaz Napisten jelentéssel áll, ami könnyen megérthető, ha tudjuk, hogy az eredeti gyök megkettőzése a szumir nyelvben a többes szám alkotásán kívül a fokozás eszköze is (65/263,64), ezért a "babbar" kifejezés a "bar" gyök jelentéseink

mindegyikét jelöli többes számban, de felsőfokon is. ((Feltétlenül megemlítendő, hogy a "dingir" determinatívum csak az utána következő személy isteni voltát határozza meg, a nemét azonban nem, így a Napisten férfias jellegére csupán kultúrtörténeti adatokból következtethetünk, amelyek jobbra "patriarchális" korból maradtak fenn. A "babbar" önmagában /avagy éppen a matriarchátus korában/ ugyanúgy jelölhet Napistennőt is.)) Fontosabb jelentései tehát a következők: legfényesebb, legtisztább, legvörösebb, legizzóbb, legperzselőbb, legfőbb bira, legnagyobb adományozó, stb. Mindezekhez hozzávéve a "babbar" szakirodalomban szereplő egyéb jelentéseit is, így például a "nap"-ot (33/79), a "nagyon fényes"-t, a "ragyogó"-t, a "tündöklő"-t (64/217), a "vörösen fénylő"-t, a "napfelkelté"-t, a "hajnalpír"-t (25/IV.248), a "bíbor"-t (4/296), illetve a "fehér/nek lenni"-t (33/40), erősen koncentrált kép bontakozik ki szemünk előtt, a Napisten képe, Akitől minden jó, az emberek számára kívánatos dolog származik, de Aki ítélkezik, bíraskodik is fölöttünk.

Babbar /d Utu/ tehát Napisten(nő), égővörös, bíborszínben felkelő és lenyugvó Nap, fehérén izzó déli Nap (Jéji Babbar?) Babba (Mária) azonban a néphagyomány eddig ismeretes tanúsága szerint Holdistennő. Lehetséges-e mégis valamilyen kapcsolat közöttük? A válasz röviden: igen, s alátámasztására felhozható, hogy (a szumiroknál általános használatban lévő) hétbolygó-rendszerben a Nap és a Hold egymást kölcsönösen kiegészítő minőségekként szerepelnek. Ez a felfogás jellemzi a rokon népek hitét is, az altaji népek például a Napot és Holdat két éretükörnek tartják, mongol mesékben pedig nővéreként szerepelnek, akiknek egyike nappal, másika éjjel világítja meg a földet. (64/225,26) A magyar népművészetben is a képi ábrázolások egy részén a képmező két részre, a Nap és Hold által uralt feltekére oszlik. (51/18) Ha mindehhez hozzávesszük a mitológiában időnként bekövetkező változásokat, így például Artemis Istennő (eredetileg valószínűleg Nap Anya) erős Apollón-tisztelet miatt való lassú Holdistennővé válását, s Magna Mater-i tulajdonságainak ezzel párhuzamos kiegészülését, majd teljes felcserélődését egy kifejezetten szűzes jellegű tulajdonságokkal (47/I.245,47), és azt párhuzamba állítjuk a "Győzhetetlen Nap", az "Igazság Napja" nevekkel is jelölt Jézus Krisztus mellett álló Szűz Mária ("Igazság Tüköre" - Hold - Babba Mária) alak háttérben rejlő Babba Istennő vélhetően hasonló változásával, úgy a fenti igenlő válasz könnyebben elfogadhatóvá válik.

A "bar" jelentései közül érdemes különösen a "nappali világosság", "napfény", valamint az azokkal szorosan összefüggő "napfelkelte-naplemente" együttesre összpontosítanunk, hiszen a hajnal - mint fentebb láthattuk - a szumir nyelvben a "bar" megkettőzéséből alkotott "babbar" kifejezéssel is megnevezhető. Tudjuk pedig - főként személyes tapasztalatból - hogy Babba (Mária) és a hajnalban felkelő Nap között is létezik ez a kapcsolat egy mai napig élő, a keresztény felszín alatt karakteres ósvallási sajátosságokat hordozó népszokás, a csikssomlyói "pap nélküli búcsú", a Pünkösdsvasárnap hajnali napfelkelte-várás és napnézés formájában. A Kissomlyó-hegyen álló Passió-kápolna keleti oldalán lévő térségen lejátszódó liturgia ősi naptiszteleti nyomokat őriz, szoros kapcsolatban a Somlyó hegyéről származó faragott Napkövekkel, amik egy régi Nap-szentély, vagy egyéb napimádati hely egykori meglétét bizonyítják. A kövek méretét, számszimbolikája, s a rajtuk található szoláris jelképek egyértelművé teszik, hogy azok egykor egy - valószínűleg a Kissomlyó-hegyen állt - szentély Napoltárának részei. A Kissomlyón álló Salvator-kápolna különleges fénybeesési szögek érzékelésére kiképzett nyílásainak segítségével az évkör hét fontos időpontjának bekövetkezését lehet észlelni. (68/64-67) A becső fény által kijelölt ünnepi rend szorosan összefügg a csikssomlyói szent hely többi részének saját rendjével is. A Kissomlyó-hegy meredek északnyugati lejtőjén a Salvator-kápolnáig húzódó, a helybeliek által "Jézus hágójá"-nak nevezett Kálvária, amelyen - arra való nagyfokú alkalmatlansága ellenére - még a XVIII. században is passiójátékot adtak elő a helybéli diákok (69/8), úgy lett kialakítva, hogy irányja teljesen egybeesik az említett fénybeesési szögek egyikével - a leghosszabb nap (június 21.) alkonyán a lenyugvó Nap korongjának közepe pontosan a hágó tengelyvonalába esik. Az évkörnek a Nap járásán alapuló,

alapvetően szakrális tartalmú felosztása szinte magától értetődővé teszi a Napnak hozott áldozatot, a Nap-kövek csíksomlyói jelenlétét.

A csíksomlyói Nap-oltár felülnézete (Vécsey Gyula rajza)

Vécsey Gyula, nemrégiben elhunyt csíkszeredai magánkutató *A csíksomlyói pogány áldozati hely oltárköveinek leírása* című, kéziratban maradt munkájában említi, hogy egy alkalommal idősebb Csiszár Józseffel beszélgetve az "a köemlékekkel kapcsolatban egy Váta bácsi nevezetű öregre hivatkozott, aki azt mondta, hogy a két követ a Kissomlyóról hozták le és főleg az asszonyok igen nagy tiszteletben tartották, úgy emlékeztek, hogy ez a köemlék a Nagyasszony emléke" (67/2) Szintén Vécsey Gyula gyűjtéséből származik az az adat, mely szerint a két csíksomlyói Nap-követ az asszonyok régen "tisztá kendővel éppúgy megérintették, mint most a Mária-szoborral teszik." (69/14) A somlyói kegytemplomban lévő Mária-szobor csodás, segítő, gyógyító volta régóta ismeretes. A gyógyulások, s egyéb csodák hatására 1798-ban az Egyház hivatalosan is "csodákkal jeleskedő"-nek nyilvánította Európa legnagyobb, fából készült gótikus szobrát. (9) A nép hite szerint a szobor távolba hatva is gyógyít a hozzáértett füvek, leveles ágak, kendők, ruhadarabok által. A Nap-kövekkel kapcsolatos hasonló hit elsődleges voltát aligha kell bizonygatnunk. *Babba (Mária) kapcsolata a régi Nagyasszony emlékeiként tisztelt napoltárkövekkel nyilvánvaló.*

"Aszondták látták, hogy lobog, aszondták, hogy a Mária..."
Napnézők Csíksomlyón (Takács György felvétele)

Pünkösdvásárnap hajnalán a Kissomlyó-hegyén imára kulcsolt kezekkel várakozó, megnyitott szívű, örvendő lelkű emberek a felkelő Áldott Szent Napban, amiben "az Isten jár", *hitük szerint nem más láttak, mint Babba (Mária)-t.* Ez a kijelentés ugyan furcsának tűnhet, hiszen az eddigi néprajzi gyűjtések szerint a Napban a Szentlelket látják "galamb képibe", illetve esetenként más-más, az Újszövetség szenvedés- és üdvörténetéhez kapcsolódó alakot vagy történetet, van azonban a csíksomlyói látomásnak egy olyan - eddig figyelembe alig vett - része, amely a mi fenti állításunkat támasztja alá. A kérdésre, hogy miért járnak az emberek Csíksomlyóra, egy idős gyergyói asszony így válaszolt: "...én már tizenkettedszer vagyok itt, igaz, hogy tavaly nem voltam itt, de otthon, Szárhegyen is van egy kápolna, ahol nyáron egy ünneppnap hajnalán meg szoktuk nézni a fehér galambot, ahogy repdes a felkelő Nap felett, itt azonban még a Mária is megjelenik fehér lepelben, nem mindig galambbal a feji felett." (69/4) Ugyanígy válaszolt kérdésünkre két idős gyimesi asszony: "Kel fel a Nap, akkor reggel látták, Pünkösöd napján régen. (...) Szabad szemmel nézték, s azt mondták hogy akkor amit kértél Máriától, a Mária megadta. (...) Aszondták, látták, hogy lobog, aszondták, hogy a Mária, s akkor aszondták, hogy akkor úgy jegyezd meg, s úgy tartsd oda magadat, hogy amit kérsz akkor a Mária meghallgassa, s megadja. (...) Hallottam, hogy akkor, Pünkösöd napján a Szentlélek Isten lobog ott, a Mária." (Bodor Molnárné, Berta mámi, Gyimesfelsőlök, Görbe pataka) "Há mondták, hogy Máriát látták, s még három csillagot. Páros csillagot láttak" (Gerczuly Andrásné Tímár Virág, Kostelek) Babba (Mária) és a Nap kapcsolatáról még határozottabban vallott egy újabb alkalommal Tímár Virág néni: "Hogy jö fel Babba Mária. S a ... inkább a Napnak mondták. A Napnak mondták. Igen. Hogy a Babba Mária jön fel, me' mikor felsütött a nap, ezelőtt az én édesanyám mondta, hogy: 'Ne, jön a Babba Mária. Új napot hozott. Jók legyenek! Szót fogadjatok!' Úgyhogy ezt, ezt tudom... (...) A Napnak mondták, amikor felsütött a Nap. Ugye má' jött fel úgy szépen a hegyekre, sütte a Nap azokat a fákat, olyan szép volt, azok a zödek, s mondta: 'Jö fel a Babba Mária. Jók legyenek! Imádkozjatok! Rosszak ne legyenek! Szót fogadjatok!'"

Ennél kézzelfoghatóbban aligha lehet errőla kérdésről vallani. A búcsúsok "e' mentek Pünkösöd búcsújára, s akkor reggel azt mondták, hogy a Nap előtt látták Babba Máriát" (Molnár mámi) A kegyelmi látomásoknak ez a csoportja feltehetően egy régebbi hagyomány továbbélése, hiszen a biblikus keresztény hagyományban Mária nem azonosíttatik a Nappal. Ismeretes ugyan a "Napba Öltözött Asszony" (*Mulier Amicta Sole*) alakja, ám a kifejezett Nap-karakter egyértelműen a Jézus Krisztus-i alak sajátja. A régi hit, a naptiszteleti szokások szívós erővel élnek a helybeli nép lelkében. Erre utal egy az I. világháború idejéből való történet: "Mikor állóharcok voltak, és a lövészárokban tartózkodtak az idevalók is, a csángók is, reggel, amikor a Nap felkelt, kiszök-döstek a lövészárokból, és a felkelő Nap felé fordulva imádkoztak. Mondottam is nekik, hogy mit csinálnak ilyen marhaságot, lelőhetik, azt felelték, hogy ők már a hitükből nem térnek lá." (69/9) Ez a hit őrizte meg számunkra azt a hagyományréteget, amelyből a csíksomlyói szent hely régi képe tárul elénk naptiszteletével, tiszta vallásával, s azzal az összefüggési rendszerrel, amely a Kissomlyó-hegyi Nap-szentély oltárkövei, a hajnali imádságos napfelkeltevárás és Babba (Mária) között fennáll mind a mai napig. "Babba Mária neve eredetileg Babba volt, amit egyes elszólásokból, melyet régen öregasszonyoktól hallottam, melléknévvvel Tündöklőnek is megneveztek." (69/12)

Mindezeket összevetve az írásunk elején közölt szumir, türk, "finnugor" és magyar "bar" gyökök szóbokrainak pontosan ide illeszkedő jelentésrétegével, elmondhatjuk, hogy *Babba Isten-nő neve szinte kizárólagos valószínűséggel egy olyan ősi gyökere vezethető vissza, amelynek első írásos formában lejegyzett alakja a szumir nép nyelvtérületéről ismeretes, s mely a későbbiek folyamán is állandóan jelen van a rokon népek nyelveiben, mindvégig megőrizve jelentésének sajátos - fényességre, magasságra, bőségre, jólétre, szaporaságra, uralkodásra vonatkozó - tartományát. Babba, a tündöklő Nagyasszony ezek szerint eredetileg valószínűleg Napistennő, Akinek alakjában a kereszténységen túlra, népünk*

ősvallásának világába tekinthetünk, önmagunk régi arcát vizsgálhatjuk, éppúgy, mint Boldogasszonyunk esetében.

Tovább haladva Babba eredeti vonásainak tisztázása felé először a rokon népek régi vallását hívjuk segítségül. Tudjuk, hogy a *Nap, mint nőnemű entitás szerepel a török törzseknel, s ugyanígy a szamojédok, a lappok, a cseremiszek, a mordvinok, általában véve az úgynevezett "finnugor" népek a Napot régen női alakban tisztelték.* (64/227) A grúz mitológiából ismeretes egy *Napistennő* alakja, Akit főként a női termékenység oltalmazójaként tiszteltek, de a néphit szerint Ő biztosítja a mezőgazdasági és az állati termékek bőségét, s az ember megtermékenyülését is. Mindczekért ünnepeket szenteltek Neki, melyeken a Napot szimbolizáló eszközöket használtak. Az Istennő neve *Barbale*, azonban *Barbara, Babale*, a szvánoknál *Babar, Barbol, Barbal* formában is találkozhatunk vele. A *Mitológiai Enciklopédia* szerint a név "a sumer-akkád *bibirru* jelzős szóval - csillogó fény, ragyogás - (...) formai és jelentésbeli hasonlóságot mutat" (39/II.291), mennyivel közelebb áll azonban a "*Babbar*"-hoz, amelyből valószínűleg a "*Bibirru*" is ered! A luvjiai és hurrita mitológiában szerepel *Kubaba Istennő*, Akiről már az i.e. második évezredből is van feliratos emlékünknél, mint a hettita pantheon egyik főistenéről. *Kubaba* (a frígjai *Kübébé*) a hellenisztikus mitológiában *Kübelé* néven szerepel. Az istennő neve W. F. Albright szerint az ó-mezopotámiai "*Ku Baba*" (*Szent Baba*) kifejezésből ered (39/I.509), ami elgondolkodtató párhuzamot mutat azon *Szent Bába* névvel, a Kassai Kódex tanúsága szerint a szülő asszonyok nehéz perceiben hívtak segítségül a középkori magyar tatosok, urusok. (21/213, 366) A *Szent Bába* a "*Népek Anyja*", "*jóságos, fénybeöltözött*" isteni személy (21/377,213), ami tökéletesen egybeesik a *Kubaba Istennő* nevének előtagjaként szereplő "*ku*", "*kug*", *Gosztorny* Kálmán által javasolt "*kegy*", "*kegyes*" fordításával. (24/72) A leghíresebb osztják bálvány a "vjtakai területen túl, Skythiába menet áll (...) név szerint *Zlota Baba*, azaz *Arany Asszony*. Közélemben senki nem mer vadászni áldozás nélkül; akinek nincs egyebe, a mit adjon, saját bundájából vet oda egy darab prémet, vagy legalább egy szőrszálat áldozatul, és mély meghajlással megy el előtte." (35/109,10) Az *Arany Bába*, vagyis *Szent Bába* (az "*arany*", "*aranyos*" jelzők a hagyományos hanti, manysi költészetben gyakran "*szent*"-et jelentenek) szobra, s az azt létrehozó hit feltehetőleg ugyanabban a kultúrkörben gyökerezik, mit a többi, eddig megemlített Istennő-alak. Erre utal a neve is, amely teljes egészében megfelel a *Kubaba*, vagy a magyar *Szent Bába* névnek. Az *Arany Bába* szobránál drága prémeket áldoztak, és "a legszebb szelíd rénszarvasok vérével kenték meg a száját és szemét". (35/110) A szarvasáldozat ebben a térségben nagyon elterjedt. Tudjuk, hogy a női formában megjelenő *Napnak* "*különleges fehér rénszarvast áldoztak (...), s ezt (a szarvast) nem bántották, nem is ölték meg, hagyták legelni, míg természetes halállal ki nem múlt*". (53/434) A ragyogó, életet adó *Napanyának* áldozatul adott fehér szarvas újabb összefüggésekre hívja fel a figyelmünket.

(A második, befejező részt, és a teljes szöveghez tartozó forrásjegyzéket, amelyre a zárójeles számok utalnak, következő számunkban közöljük.)

A PLOUHINEC-I KÖVEK - breton népmese -

Plouhinec szegény falu Hennebonon túl a tenger felé. Körülötte csak rekettyéseket, vagy legfeljebb fenyőerdőket láthatunk, és a parókianak bizony soha nem volt elég takarománya, hogy felneveljen akár egyetlen marhát is, sem elég korpája ahhoz, hogy felhizlaljon egy malacot.

De ha a környéken nem is nagyon van búza és állat, kövük több van, mint amennyi Lorient újjáépítéséhez szükségeltetne. A falu határán kívül egy nagy fenyéres található, ahova a gonosz manók két sorba hosszú köveket helyeztek, amit akár útnak is vélhetnénk, ha vezetne valahova.

Nem messze onnan, az Intel folyó partján élt régen egy ember, akit Marzinn-nak hívtak. A megyében gazdag embernek számított, vagyis minden évben lesózhatott egy malacot, annyi fekete kenyeret ehetett, amennyit csak akart, és minden Húsvét vasárnapjára új fapapucsot vehetett magának. Büszkének ismerték, és húga kezét sok olyan fiatalembertől megtagadta, kik verejtékes munkával szereztek meg mindennapi kenyerüket. E fiatal emberek között volt Bernez is, derék munkás és igaz keresztény, ki világrajöve csak jóságát kapta örökölni. Bernez még akkor ismerte meg Rozennnt, amikor ebbe az egyházközségbe jött dolgozni, és a kislány gyakran kísérgette őt azt a mondókát kántálva, amivel a gyerekek gúnyolják az ő vidékéről származókat:

"*Ponscorff-Bidré - kecskebőr, beee!*"

Így ismerkedtek meg, és ahogy a kislány növekedett, Bernez ragaszkodása iránta egyre erősödött, mígnem azon vette észre magát, hogy beleszeretett Rozennbe.

Megérthetitek tehát, mekkora fájdalmat okozott a fiatal embernek Marzinn visszautasítása. Am nem veszítette el a reményt, mivel Rozenn továbbra is kedvesen fogadta, énekelt neki, nevetgélt, és a Ponscorff-ból jötteknek szóló mondókával élcelődött vele.

Elérkezett Karácsony estéje, a vihar azonban megakadályozta az embereket, hogy elmenjenek a misére. A tanyán dolgozók összegyűltek, és hozzájuk tértek be a környék fiataljai, így Bernez is. A gazda - nagylelkűségét bizonyítandó - hurkát és mézes búzakását készíttetett. Mindenki kíváncsian leste a konyhában a vacsora előkészületeit, kivéve Bernezt, aki egyre csak kedvesét, Rozenniket figyelte.

Éppen abban a pillanatban, amikor az asztalt megterítették, és a fakanalak is a nagytál köré kerültek, az ajtó hirtelen kinyílt, és egy öregember lépett be, jó étvágyat kívánva az egybegyűlteknek.

Pluvigner-ből jött koldus volt, aki soha nem lépte át a templom küszöbét, és a tisztességes emberek igencsak tartottak tőle. Azzal vádolták az öregot, hogy szemmel veri a jóságot, megfeketíti a búzát a kalászsában, és bűvös füveket ad el az egymással vetélkedőknek. Voltak olyanok is, akik feltételezték róla, hogy akkor képes farkasemberré válni, amikor csak akar. De mivel a koldusok gúnyját hordta, a ház ura megengedte neki, hogy a tűzhöz közeledjen, adatott neki egy zsámolyt, és vendégül is látta. Miután a koldus befejezte vacsoráját, szállást kért éjszakára, és Bernez kinyitotta számára az istállót, ahol csak egy vén, vedlő samár és egy girhes ökör volt. A koldus kettejük közé feküdt, hogy melegsítsék, és a fejét egy szalmával telt zsákra hajtotta.